

Odločitve v Krstu pri Savici

■ **Silvo Šinkovec**, D. J., dr. ped. znanosti, psiholog, defektolog in teolog, je predavatelj, terapevt, voditelj več seminarjev, šol za starše in duhovnih vaj, urednik revije *Vzgoja*, duhovni asistent DKPS in direktor *Inštituta Franca Pedička*.

V prvem članku (Vzgoja 77) smo predstavili Prešernovo izpoved vere ali bolje rečeno, Prešernovo predstavo o Bogu. V drugem članku (Vzgoja 78) smo predstavili življenjske boje, ki jih predstavi Prešeren v Krstu pri Savici; ključne težke izkušnje so vojna in samomorilne misli. Noben človek ni brez preizkušenj, pomembno pa je, kako gre skozi tak čas. V tem članku govorimo o odločitvah, ki jih Prešeren predstavi v svoji pesnitvi.

Bogomila se odloči za krst

Ko se je Črtomir poslovil od Bogomile na Blejskem otoku (*»ko te je ladja nesla preč od mene«*), kjer sta se zaljubila in družila eno leto (*»ki célo leto je cvetla obema«*), ter odšel v vojno, je Bogomila ostala sama z gorečo ljubeznijo v srcu in s strahom, kaj se bo zgodilo z njenim izvoljencem. Ljubezen se ni ohladila, ni prešla kot val, ki ga zažene veter. Vojna vihra divja naprej, novic o Črtomirju ni, skrbi jo, živi v strahu in trepetu pred strašno novico. V sanjah velikokrat vidi Črtomirja mrtvega: *»... večkrat sem v sanjah vidla glavo čedno, / bledó ležati na mrtvaškem prti«*. Ljubezen, ki jo nosi v srcu, jo spravlja v veliko stisko in obup. *»Te misli, ko odšel si v hude boje, / miru mi niso dale več siroti. / V nevarnosti življenje védet tvoje, / zaprte vse do tebe videt póti, / ni védlo kam se djati srce moje, / tolažbe nisem najdla v taki zmoti. / Obupala sem skorej tákrat reva.«*

V tem stanju sreča misijonarja. Duhovnik njej in njenemu očetu predstavi Boga. *»Doma očetu, meni razodeva.«* Ker sta mu z zaupanjem prisluhnila, sta oba sprejela vero in bila krščena: *»... ker sva mu vse verjela, naju krsti«*. Bogomila in njen oče Staroslav skrbita za svetišče boginje Žive (*»Tam bógnje vežo Staroslav in lepa / njegova hči odpira in zaklepa«*), zato je njuna spreobrnitev pomenljiva. Nekaj poudarkov o tem, kako Prešeren predstavi krščanskega Boga, smo navedli v prejšnjih dveh številkah.

Bogomila se odloči za Boga posvečeno življenje

Kaj sedaj? Vojni vihri ni videti konca. Črtomirja ni in Bogomila ne upa več, da bi se lahko kdaj srečala in zaživela skupaj: *»... al mesta ni nikjer, ni zvezde mile, / kjer bi ljubjóče srca se sklenile«*. Ker se poslovil od tega upanja, sklene, da življenje posveti Bogu. Krščanstvo pozna stan poročenih in samski stan. Ljudje, ki svoje življenje posvetijo partnerstvu in družini,

se poročijo in sprejmejo zakrament svetega zakona. Bogomila bi si to želela, toda za to ne vidi nobene možnosti. Ker pa je imela Črtomirja neizmerno rada, ne želi iskati novega partnerja, zato sklene, da se ne bo poročila. Drugi stan v krščanstvu je posvečena samskost. Duhovniki se v Katoliški cerkvi ne poročijo, redovniki izberejo posvečeno samskost in se zaobljujejo čistosti. Tudi osebe, ki ne vstopijo v kako ustanovo, lahko iz osebnih razlogov izberejo posvečeno samskost in naredijo osebno posvetitev. To pot je izbrala Bogomila. Ni šla v samostan, ampak je ostala doma pri očetu: *»Domú je Bogomila šla k očeti.«* To pot izbere človek zaradi ljubezni do Boga, iz nagiba, da bo življenje posvetil Božjemu kraljestvu. Bogomila vidi svojo pot v tej smeri: *»Bogú sem večno čistost obljubila, / in Jezusu, in materi Mariji.«*

Foto: Albert Bačar

Preizkušnja za Bogomilo

Zgodilo pa se je, da je po njeni odločitvi za samskost do Bogomile prišel ribič in ji povedal, da Črtomir živi in da jo želi srečati: »Enkrat videt želi podobo milo.« Kaj storiti sedaj? To je zanjo nova situacija. Naj ostane zvesta odločitvi, s katero je svoje življenje posvetila Bogu, ali naj to odločitev spremeni? Črtomir je živ! Želi jo srečati! Kakšna drama za Bogomilo. Odloči se, da obiše Črtomirja in mu pove svojo zgodbo o spreobrnjenju: »Povedat moram ti, de sem kristjana, / malikov zapustila vero krivo.« In da se je odločila za pot posvečene samskosti. Nazaj ne more. To je naredila pred Bogom in pred Materjo Marijo, po premisleku in svobodno.

Črtomirju pa lahko predstavi podobo krščanskega Boga iz osebne izkušnje in ne ideološke, z umazano vojno zapacane podobe Boga. Kolikokrat si je želela, da bi sredi noči, teme v duši, tudi Črtomirju zasvetila luč vere: »... kak sem želela v noči ti svit dneva«. Skrbelo jo je, da Črtomir ne bi bil pogubljen: »Al ena skrb me je morila vedno, / de ti med njimi si, ki Bog jih črti.« Jo bo Črtomir slišal? Bo sprejel njen nasvet? Bogomila sedaj ve, kakšno moč ima molitev, kajti ko bi Črtomir v najhujši noči lahko dvakrat izgubil življenje, je ostal živ, in to ravno takrat, ko je ona zanj veliko molila. Tudi na to pot se odpravi z molitvijo. Bogomila moli, da bi Črtomirju lahko predstavila svojo največjo željo, da bi se odprl Božji milosti, ki jo človek sprejme s krstom: »... je uslišana bila molitev moja«.

Črtomirjeva odločitev za vero

V drugem članku smo prikazali Prešernovo mojstrovino, s katero v tej pesnitvi postavi na tehtnico eno največjih vprašanj, ki se vleče skozi vse človeštvo in je še danes aktualno. Kakšen je »Bog ljubezni«, če pa je na svetu toliko gorja? Gržan se sprašuje, kaj dela Bog v nebesih, če je na zemlji toliko zla. Vprašanje, s katerim se ukvarjajo vsi veliki misleci, tudi npr. Dostojevski v Bratih Karamazovih.

Črtomirjev upor in njegov dvom v vse to, kar pripoveduje njegova izvoljenka, je premočan, da bi kar sprejel njeno vero. Ne pomaga niti to, da o Bogu govori njemu najdražja oseba. Potrebuje avtoriteto. Ne

formalno, ampak duhovno avtoriteto. Človeka, ki s svojim življenjem pričuje to, kar veruje. Za Bogomilo je takšna avtoriteta misijonar. Ta božji mož postane avtoriteta tudi za Črtomirja, ko razmeji, kaj je božje in kaj človeško delo: Valjhun povzroča vojno zaradi svojih idej in zgrešenih predstav. To ni Božja volja: »Valjhun ravna po svoji slepi glavi, / po božji volji ne.« Misijonar ne brani cerkvenih predstavnikov, predstavi pa bistvo Boga in njegovo vizijo življenja na zemlji: vsi smo Božji otroci, vsi bratje, med seboj naj bi živeli v miru in ljubezni. Duhovnikova osebna izpoved vere se dotakne srca in tu se začne Črtomirjeva osebna vera, njegovo novo oprijemališče. Misijonarjeva beseda dobi težo in moč avtoritete, ki Črtomirju pomaga, da se osebno odloči. »Ljubezni vere, in miru in sprave.« Črtomir razume, da je to Bogomilina vera. To sprejme in tu se odpirajo vrata do drugih odločitev.

Ljubezen do Bogomile pa je še vedno živa. Črtomir upa, da se bo s sprejemom krsta lahko tudi poročil s njo. Toda sedaj, ko pod slapom Savice poslušajo njeno izpoved, izve, da je šlo njeno življenje naprej, da je njen položaj sedaj drugačen. Njene odločitve so jo peljale po poti, ki je on ne pozna. Tako tuje mu zvenijo njene besede: »Ne združenja, ločitve zdaj so časi, / šel naj vsak sam bo skoz življenja zmede; / de b' enkrat se sklenile poti naji, / me tukaj vidiš zdaj v samotnem kraji.« Bogomila je jasna in Črtomir vidi njeno odločenost. Spoštuje jo, ljubi jo, ne pregovarja je. Sprva še misli, da bi sprejel vse, samo zato da bi bil lahko s njo. V ljubezenskem zanosu ji obljubi vse: »... ti sužno moje bo življenje celo, / ti gospoduj čez vero, misli, delo«. Sprva preračunljivo razmišlja, ko sprejme krst zato, da bi se lahko poročil z Bogomilo: »Ak sklene me s teboj krst, Bogomila! / kdaj bo zakóna zveza me sklenila?« Toda Bogomila nastopi jasno in nepreračunljivo. Jasno pove: »... pustila vnémar sem željé narslaji, / pustila vnémar dni na sveti srečne, / sem odpovedala se zvezi naji; / ... / Ne smem postati jaz nevesta tvoja. / Bogú sem večno čistost obljubila.« Črtomir poslušajo njeno izpoved, poslušajo njeno srce. Čuti, da je to, kar mu pripoveduje, najčistejši izraz njene ljubezni. Črtomir spoštuje njeno odločitev. Zato je sedaj on na vrsti, da se odloči: lahko jo pusti in gre svojo pot; lahko tudi on sprejme vero,

toda sedaj ve, da tudi če sprejme vero, se z Bogomilo ne more poročiti.

Skrivnost krsta

Bogomila se ne zadovolji, da bi Črtomir šel svojo pot z vero v srcu, zato pravi: »O čakaj, mi dopolni prošnjo eno!« Želi, da sprejme tudi krst, zato nadaljuje: »... se pričó mene odpovej zmotnjavi, / dokler te posveti krst, se zamúdi«. Kajti Bogomila želi, da bi bil Črtomir deležen milosti zakramenta svetega krsta. Ona ve, da krst zapre skrivna vrata, ki so odprta temi, da deluje v srcu vsakega človeka zaradi izvirnega greha. Zato je treba ta vrata zapreti. To je strategija novega vojskovodja. Ne tistega, ki se bori z mečem proti človeku v drugem taboru, ampak vojskovodja, ki se bori na strani luči, proti sovražniku luči, gospodarju laži in teme, ki bojuje duhovni boj. O njem govorijo številni psalmi, najbolj slikovito pa apostol Pavel v pismu Efežanom: »Nadenite si celotno Božjo bojno opremo, da se boste mogli upirati hudičevim zvijačam« (Ef 6,11).

Bogomila spodbuja: če imaš vero, če imaš željo, je sedaj vse, kar je potrebno za krst, pripravljeno: »... vodá je blizo, in duhovni tudi«. Črtomir sprejme odločitev: »Molče v to prošnjo Črtomir dovoli.« Ko je vse pripravljeno, ko je odločitev v srcu narejena, se zgodi obred. Preprost, a svečan in svet dogodek Prešeren opiše: »... z duhovnim bliža slapu se Savice, / molitve svete mašnik, on z njim moli, / v imeni krsti ga svete Trojice. / So na kolenah, kar jih je okoli, / se od veselja svet' obraz device ...«

Črtomir ne zna moliti, zato ponavlja molitve za duhovnikom. Svetost in zbranost trenutka izraža klečeča drža vseh zbranih, velika ponižnost pred Bogom, od katerega prihaja vsako dobro.

Kako s premoženjem, ki je ostalo?

Časa ni bilo veliko, toda vse se je odvilo, kot si je Bogomila želela. Črtomir je bil na koncu tega srečanja drugačen človek. Prešernov opis te novosti je podoben klicem, ki jih srečamo v evangeliju. Ko Jezus na primer, pokliče cestinarja Zaheja in ga obiše na njegovem domu, se mnogi pohujšujejo. Govorijo, da se je ustavil pri grešnem člo-

veku. Jezus pa pozna srce tega moža in se mu zdi pomembno, da mu posveti čas in pozornost. Sredi srečanja cestnar začuti novost v srcu. Če mu je še včeraj denar pomenil veliko in si je z njim služil ugled in čast v mestu, sedaj vidi, da je to ničvredno. Zahej pravi: »Gospod, glej, polovico svojega premoženja dam ubogim, in če sem koga v čem prevaral, mu povrnem četverno« (Lk 19,8). Vrednost je v človeškem srcu, v svetosti, ki jo čuti ob Jezusu. Črtomirju so prinesli zlato iz njegovega skritega zaklada: »... de Staroslav, se spomni, z Bogomilo / mu v skrivnem kraji tovor zláta hrani«. Ob slovesu z njim poplača ribiču za uslugo, ki mu jo je naredil (»dar ribču da«), drugim, ki so pomagali pri tem podvigu skrite poti (»njim, ki so ga nosili«), obdrži zase, kar misli, da bo še potreboval (»kar misli, de bo v sili / zlatá mu treba, si od mož ga vzame«), kar pa je ostalo od zaklada, nameni ubogim: »Kar Staroslav zlatá še hrani zame, / daj ga sirotam.« To je njegova odločitev in tu začena novo življenje.

Črtomirjeva pot po krstu

Kaj naj stori sedaj? Duhovnik mu pomaga. Življenje ne gre po željah in načelih trenutnega ugodja. Življenje je treba pripeljati v ravnotežje. Nekaj bo treba storiti tudi za odkupitev svojih grehov. Če je v vojni pobil veliko ljudi, je treba storiti nekaj za zadoščenje svojih grehov. Ne ubijaj, ne pričaj po krivem ... Deset zapovedi vedno velja. Duhovnik poda svojo ganljivo izpoved, da je tudi on spreobrnjenec, da je oznanjal prazno vero, »druid sem z zmoto jaz slepil rojake«, zato se je odločil, da se odpove zakonu. Postal je duhovnik, da oznanja Boga ljubezni. Kot je grešil on, je grešil tudi Črtomir; z mečem je branil ljudem do vira milosti, zaradi njegovega meča je mnogo vdov: »... ak bi ne bil dajal tvoj meč podpore, / kdaj včasnila bila bi kriva vera, / bi vdova ne bila žen marsikτέρα!« Pravi, da je treba prevzeti osebno odgovornost. On se je odpovedal zakonu, šel v Oglej in postal duhovnik. To pripo-

roča tudi njemu: »Tvoj pot je v Oglej, de položil nate / roké bo patriarh, /... / ko si pogubljaj jih, oteti brate, / duhovnega te storil bo, ko mene.« Toda ne na silo, samo če res želi, »ak duh te žene«, če ga duh kliče na to pot. Ta pot ni brez sadu. »V deželah jutra čakajo bogate / te žetve, ne zamúdi je nobene.« Zanimivo je, da Prešeren doda še ta verz: »De bodo znani božji jim obéti, / jih oznanvat pojdi v slovenske mesta.« Evangelij o Bogu ljubezni naj slišijo rojaki v slovenskih mestih. Črtomir gre v Akvilejo, v Oglej, tam študira Sveto pismo, postane mašnik in misijonar: »... med svoje rojake / Slovence gre, in dálej čez njih mejo, / do smrti tam preganja zmot oblake«.

Črtomir se je odločil za pot duhovništva; da bo tudi on oznanjal veselo novico o Bogu ljubezni. Ne o bogu vojne. Je to, kar potrebuje človeštvo?

Osnovno sporočilo

Vsi sprejemamo odločitve. Pogosto nanje vplivajo zunanje okoliščine: nenadno srečanje, kot je bilo med Črtomirjem in Bogomilo, vojne okoliščine, nevednost, nova spoznanja (misijonarjeva pripoved), osebni premislek, preračunljivost, pričevanje tistih, ki jim verjamemo. Po Čopovi smrti in izgubi odnosa s Primičevu Julijo je Prešeren pisal *Krst pri Savici*, v katerem je hotel pokazati, da je zemlja 'skušnje kraj', kraj velikih preizkušenj, ne kraj sreče. Vse, kar je lepega in osrečujočega, odnosi, ki se rojevajo, vse to hitro mine, ima 'kratek rok trajanja'. Človek je namreč končno bitje. Svoj smisel pa najde v presežnem, v neskončnem. Romanje na zemlji je kratko. Zemlja je kraj skušnje in Črtomir skupaj z Bogomilo upa, da si bo z odpovedjo in služenjem Bogu prislužil nebesa. Kajti Bog je vse ljudi ustvaril za nebesa, »kjer glorja njega sije brez oblaka, / oko ni vidlo, slišale ušesa / veselja, ki izvoljene tam čaka«.

Odločitve prinesejo mir srca. Bogomila je v svojih odločitvah trdna in jasna, mirna in predana. Njena vera v srečo v posmrtnem življenju je jasna. To ne pomeni, da ji ni težko, toda ostaja zvesta. V tej jasnosti je lepa. Verjetno je to največja moč, ki prepriča Črtomirja. O moči ljubezni bomo spregovorili v naslednjem članku. ◀

Foto: Peter Prebil